

‘Стимул’, ‘Статок’, ‘Аверс’, ‘Аграрій’, ‘Лідер’, ‘Айріс’, ‘Дар Носівщини’, ‘Тівер’, ‘Орвел’, ‘Надійний’, ‘Мирний’, ‘Салют’, ‘Барвистий’, ‘Моураві’, ‘Авгур’, ‘МІП Акцент’, ‘МІП Люкс’, ‘Покоління’, ‘Сірінг’, ‘Новий світанок’, ‘Барвінок’, ‘Незламний’, ‘Шубін’, ‘Айджан’, ‘Бунчук’, ‘Абсолют’ (UKR), ‘Азык’ (KAZ), ‘Kormoran’ (POL), ‘Lilly’, ‘KWS Aliciana’ (DEU), ‘Condor’ (CAN), ‘Оребел’, ‘Йонел’ (MDA), ‘Petrus’ (CZE), ‘Wilma’ (AUT).

Ранньостиглості – ‘Айріс’, ‘Дар Носівщини’, ‘Тівер’, ‘Гарант преміям’, ‘Східний’, ‘Степовик’, ‘Стимул’, ‘Аміль’, ‘Амбір’, ‘Аверс’, ‘Еней’, ‘Аграрій’, ‘Контраст’ (UKR), ‘Trail’ (CAN), ‘Великан’ (KAZ) (97–98 діб); ‘Партнер’, ‘Аватар’, ‘Таманго’, ‘Лот’, ‘Термес’, ‘Моураві’, ‘Натаір’, ‘Салют’, ‘Совіра’, ‘Авгур’ (UKR), ‘Йонел’, ‘Оребел’ (MDA), ‘Медикум’ (KAZ), ‘Arthur’ (CZE), ‘CDC Hilose’, ‘Lico’, ‘Trail’ (CAN) (84–85 діб); ‘Галичанин’, ‘Адапт’, ‘Орлан’, ‘Троян’, ‘Адамат’, ‘Віолент 18-21’, ‘Грааль’, ‘Таменго’, ‘Одон’, ‘Абсолют’, ‘Інер’ (UKR), ‘KWS Bambina’, ‘KWS Aliciana’ (DEU) (88–89 діб); ‘Сіріна’, ‘Барвистий’, ‘Азарт’, ‘Світоч’, ‘Теркулес’, ‘Аванс’, ‘Віолент 18-210’, ‘Подив’, ‘Модерн’, ‘Новий світанок’, ‘Сірінг’, ‘Покоління’, ‘Бунчук’, ‘Генерал’, ‘Незламний’, ‘Шубін’ (UKR), ‘Wilma’ (AUT) (79–80 діб).

Стійкість до вилягання на рівні 8–9 балів: ‘Айріс’, ‘Арістей’, ‘Тівер’, ‘Ліда’, ‘Дар Носівщини’, ‘Алім’, ‘Бук’, ‘Диантус’, ‘Лідер’, ‘МІП Девіз’, ‘МІП Титул’, ‘Айджан’, ‘Барвистий’, ‘Самородок’, ‘Азарт’, ‘Термес’, ‘Мирний’, ‘Богун’, ‘Моураві’, ‘Салют’, ‘Святомихайлівський’, ‘Абсолют’, ‘Інер’, ‘Світоч’, ‘Новатор Носівський’, ‘Шедевр’, ‘Новий

світанок’, ‘Барвінок’, ‘Амадей’, ‘Ельф’, ‘МІП Акцент’, ‘МІП Люкс’, ‘Бунчук’, ‘Генерал’, ‘Незламний’, ‘Покоління’ (UKR), ‘Kaputar’ (AUS), ‘Lico’ (CAN), ‘KWS Aliciana’, ‘KWS Irina’ (DEU), ‘Аршин’ (BLR), ‘Arthur’, ‘Petrus’ (CZE), ‘CDC Carter’, ‘Tercel’ (CAN), ‘Basic’ (FRA), ‘Wilma’, ‘Shannon’ (AUT), ‘Gleo’ (ESP).

Довжина колоса (на рівні 9–10 см): ‘Стимул’, ‘Арістей’, ‘Статок’, ‘Беркут’, ‘Лідер’, ‘МІП Девіз’, ‘МІП Захисник’, ‘МІП Титул’, ‘МІП Шарм’, ‘Сіріна’, ‘Айджан’, ‘Надійний’, ‘Самородок’, ‘Азарт’, ‘Адапт’, ‘Мирний’, ‘Новатор’, ‘Богун’, ‘Аватар’, ‘Барвистий’, ‘Модерн’, ‘Дар Носівщини’ (UKR), ‘Целинный’, ‘Монолит’, ‘Ранний’, ‘Тобол’ (KAZ), ‘Polygena’, ‘Arthur’ (CZE), ‘Lilly’, ‘KWS Aliciana’, ‘KWS Bambina’ (DEO), ‘CDC ExPlus’, ‘CDC Gainer’, ‘CDC Freedom’, ‘CDC Carter’, ‘CDC Hilose’, ‘Condor’, ‘Tercel’, ‘Trail’ (CAN).

Продуктивність з рослини (на рівні 5,0 г): ‘Маріан’, ‘Галичанин’, ‘Аватар’, ‘Самородок’, ‘Адапт’, ‘Айджан’, ‘Шедевр’, ‘Азарт’, ‘Святомихайлівський’ (UKR).

Маса 1000 зерен (більше 50 г) – ‘Меріан’, ‘Айджан’, ‘Аватар’, ‘Лідер’, ‘МІП Захисник’, ‘Арістей’, ‘Надійний’, ‘Адапт’, ‘Салют’, ‘Абсолют’, ‘Совіра’, ‘Граоль’, ‘Мураві’, ‘Світоч’, ‘Орлан’, ‘Подив’, ‘Троян’, ‘Дар Носівщини’, ‘Самородок’, ‘Азарт’, ‘Мирний’, ‘Хорс’ (UKR), ‘Merlin’ (CAN), ‘Wilma’ (AUT).

Весь виділений матеріал з підвищеними параметрами продуктивності та адаптивності щорічно передається селекційним установам України.

УДК 631.527.5:575.1.633.111»324»

Хорошко Н. М., молодший науковий співробітник, аспірантка

Кириленко В. В., доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник, заступниця директора з наукової роботи

Гуменюк О. В., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії озимої пшениці

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

e-mail: horoshko.nelly@gmail.com

УСПАДКУВАННЯ ДОВЖИНИ ГОЛОВНОГО КОЛОСА ГІБРИДАМИ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ОТРИМАНИХ ПРИ СХРЕЩУВАННІ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ СИЛЬНОЇ ТА НАДСИЛЬНОЇ ПШЕНИЦІ

У складі світового генофонду пшениці представлена велика різноманітність сортів та гібридів, які можуть бути використані, як джерела окремих спадкових ознак і властивостей. Їхня селекційна цінність значно зростає за умови генетичної віддаленості, здатності стабільно передавати цінні господарські ознаки в різних кліматичних зонах, наявності донорських властивостей, а також поєднання комплексу важливих агрономічних характеристик в одному генотипі.

Продуктивність колоса є одним із провідних факторів, що визначають рівень урожайності пшениці озимої. Її головний колос здійснює ключову роль у формуванні загального продуктивного потенціалу рослин та впливає на кінцеву врожайність. Оскільки морфометричні параметри колоса характеризуються чіткою фенотиповою детермінацією, ця ознака може виступати

інформативним селекційним маркером при доборі високопродуктивних генотипів. Потенційні розміри величини колоса в пшениці м'якої озимої формуються на 25–31 фазі розвитку рослин (за міжнародною шкалою BBCH) і значною мірою залежать від погодних умов.

Метою проведених досліджень було виявлення особливостей формування дожини головного колоса гібридів першого покоління (F_1) за умов реципрокних схрещувань сортів пшениці м'якої озимої різними за показниками зернової цінності. Особливу увагу приділяли вивченню ступеня фенотипового домінування та типу успадкування цієї ознаки у гібридних нащадків.

Експериментальні дослідження здійснені у вегетаційному 2023/24 році в умовах дослідного поля лабораторії селекції озимої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла

України НААН (МП). Досліджували гібридні комбінації, створені методом гібридизації сортів: сильних за показниками якості зерна селекції МП – ‘МП Княжна’, ‘МП Ювілейна’, високобілкова (харчового напрямку) ‘Аврора Миронівська’; сорти пшениці м’якої озимої селекції Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення (СП–НЦНС) – надсильної за якістю зерна: ‘Покровська’, ‘Гладь’; сильної: ‘Гейзер’.

Насіння гібридів першого покоління (F_1) висівали вручну згідно з експериментальною схемою: ♀ – материнська форма – гібрид – ♂ – батьківська форма. Біометричну оцінку селекційного матеріалу здійснювали на основі середнього зразка, 25 рослин у трьох повтореннях. Агротехнічні заходи відповідали до загальноприйнятих рекомендацій для зони вирощування. Ступінь фенотипового домінування у гібридних комбінаціях за селекційними ознаками та властивостями обраховували за формулою В. Griffing $h_p = (F_1 - MP) / (BP - MP)$, де h_p – ступінь фенотипового домінування, F_1 – середнє арифметичне значення показника в гібрида, MP – середнє арифметичне значення показника обох батьківських форм, BP – середнє арифметичне значення батьківського компонента більшим розвитком ознаки. Отримані показники групували за класифікацією G. M. Beil, R. E. Atkins (1965 p.).

Більшість створених гібридів 25 шт (83%) формували довжину головного колоса у 2024 році на рівні 8,8–11,0 см, за середньої по досліді – 9,9 см. Максимальне значення довжини головного колоса мав гібрид – ♀ ‘МП Ювілейна’ / ♂ ‘Аврора Миронівська’ – 11,0 см, мінімальне – ♀ ‘Аврора Миронівська’ / ♂ ‘Гейзер’, ♀ ‘Гейзер’ / ♂ ‘Гладь’ – 8,8 см. Кращими за даною ознакою вирізняли гібриди: ♀ ‘МП Княжна’ / ♂ ‘Покровська’, ♀ ‘МП Княжна’ / ♂ ‘Гейзер’ – 10,0 см; ♀ ‘Гладь’ / ♂ ‘МП Княжна’, ♀ ‘Аврора Миронівська’ / ♂ ‘МП Ювілейна’, ♀ ‘МП Ювілейна’ / ♂ ‘Покровська’ – 10,1 см; ♀ ‘Гейзер’ / ♂ ‘МП Ювілейна’, ♀ ‘Покровська’ / ♂ ‘Гладь’, ♀ ‘Покровська’ / ♂ ‘МП Ювілейна’,

♀ ‘Аврора Миронівська’ / ♂ ‘МП Княжна’, ♀ ‘МП Княжна’ / ♂ ‘Гладь’ – 10,2 см; ♀ ‘Покровська’ / ♂ ‘Гейзер’ – 10,3 см; ♀ ‘Гладь’ / ♂ ‘МП Ювілейна’, ♀ ‘Гейзер’ / ♂ ‘МП Княжна’, ♀ ‘МП Княжна’ / ♂ ‘МП Ювілейна’ – 10,4 см; ♀ ‘МП Ювілейна’ / ♂ ‘МП Княжна’ – 10,5 см; ♀ ‘МП Ювілейна’ / ♂ ‘Аврора Миронівська’ – 11,0 см.

Ступінь фенотипового домінування довжини головного колоса в досліджуваних гібридів змінювався від –1,00 (частково від’ємне наддомінування) до 11,0 (позитивне наддомінування). За проведеним аналізом показників ступеня фенотипового домінування в F_1 встановлено – 25 гібридів які мали позитивне наддомінування ($h_p = 1,10$ – $15,00$), – частково позитивне домінування два гібриди ($h_p = 1,00$), – проміжне успадкування два гібриди ($h_p = -0,33$ – $0,00$), – частково від’ємне успадкування один гібрид ($-1,00$).

Успадкування довжини головного колоса за гібридизації материнської форми місцевого сорту сильного за показниками якості зерна ‘МП Ювілейна’ та сорту сильною за якістю зерна ‘Покровська’ (СП–НЦНС) спостерігали в усіх комбінаціях схрещування ступінь фенотипового домінування за типом позитивного наддомінування – $h_p = 1,10$ – $9,00$ та $h_p = 1,30$ – $15,00$ відповідно. За використання в якості запилювача місцевих сортів ‘Аврора Миронівська’ та ‘МП Княжна’ у гібридів формувалися за цією ознакою показники позитивного наддомінування $h_p = 3,00$ – $15,00$ – ‘Аврора Миронівська’, $h_p = 1,10$ – $5,00$ – ‘МП Княжна’.

Особливістю нинішнього етапу є необхідність поглибленого комплексного дослідження сортів, гібридів F_1 у генотипах котрих присутні показники сильної пшениці, спрямовані на підвищення врожайності й адаптивного потенціалу. Варто зазначити, що, використання сортів за показниками якості зерна сильної пшениці у схрещуваннях може формувати перспективні популяції для селекційного добору елітних рослин в ранніх поколіннях гібридів з підвищеною продуктивністю, а також дає перспективу для виділення трансгресії за даною ознакою.

УДК 631.53:633

Чернявський Д. І., студент

Бурко Л. М., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: Lesya1900@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ ЕСПАРЦЕТУ ПОСІВНОГО В КОРМОВИРОБНИЦТВІ

За біологічними особливостями росту і розвитку, вимогами до ґрунтово-кліматичних умов та господарсько-цінними ознаками на особливу увагу в сучасних умовах заслуговує еспарцет. Посівні площі його значно поступаються перед коношиною лучною і люцерною посівною внаслідок недостатнього вивчення основних технологічних прийомів підвищення кормової продуктивності.

Еспарцет (*Onobrychis*) – багаторічна рослина родини бобових, яка у дикому вигляді росте на луках, степових схилах, берегах річок, біля доріг

тощо. Рослина характеризується високою посухостійкістю, помірною зимостійкістю, що дозволяє їй рости навіть в напівпустельній місцевості. З еспарцету виготовляють сіно, сінаж, зелений корм, також придатний для використання як пасовищна рослина. У передових господарствах країни урожайність сіна становить 4–6 т/га, зеленої маси – до 60 т/га.

Зелена маса та сіно еспарцету вважаються цінними, багатими на поживні речовини корма для усіх видів сільськогосподарських тварин.